

Bullying – manifestări și modalități de intervenție

Larisa Chirev, lector superior

Summary

The purpose of this article is to raise awareness among people involved in the education of the child in relation to one of the current school problems - bullying. Knowledge about the phenomenon, about the frequency of his behaviour and signs which can be identified victims is the first step to eradicate this behaviour. The article presents information about the positive experiences of schools Ontario and suggestions for teachers.

Cuvântul „bullying” nu are o traducere exactă în limba română, însă poate fi asociat cu termenii *intimidare, terorizare, brutalizare*. Bullying-ul poate fi înțeles ca un act de violență fizică și/sau psihică, reprezentând un comportament agresiv și intenționat din partea unui sau mai multor elevi care îl fac, în mod repetat, pe un coleg de-al lor să sufere de-a lungul timpului, fără ca acesta să se poată apăra [3].

„Bullying” este în general privit de către un șir de autori (Van der Wal, de Wit, Remy) ca o formă specifică a comportamentului agresiv. Cea mai des utilizată definiție a termenului bullying, în literatura de specialitate, este cea dată de Olweus considerat un pionier în cercetările referitoare la bullying. Astfel, Olweus (1999) stabilește că „bullying este caracterizat după trei criterii: (1) este un comportament agresiv sau o acțiune de a face rău intenționat; (2) este un comportament care se repetă în timp; (3) relațiile interpersonale se caracterizează printr-un dezechilibru de putere [1, p.15]. Krivțova menționează încă un indicator important – reacția emoțională acută a victimei [3].

În opinia autorilor ce au avut ca obiect de studiu comportamentul bullying (Smith, Cowie, Olafsson, Liefvooghe), acesta poate să se manifeste fără nici o provocare, iar acțiunile negative pot fi realizate prin contact fizic, cuvinte, gesturi obscene, excludere intenționată dintr-un grup [1, p.15]

Autorii menționați anterior (Van der Wal, de Wit și Remy) fac distincție între comportamentul bullying direct (deschis) și indirect (ascuns, relațional). Comportamentul bullying direct include toate tipurile de agresivitate verbală și fizică: a lovi, a bate, a jigni, a amenința, a porecli, a insulta. Comportamentul de bullying indirect include aspecte ale izolării sociale: ignorare, excludere, bîrfa. Agresivitatea directă este mult mai frecventă la băieți, iar cea indirectă, la fete [1, p.15]

Comportamentul bullying în școală este un fenomen existent în multe state ale lumii. Astfel, potrivit unui studiu (World Report on Violence and Health din 2002), cu privire la sănătatea copiilor din 27 de țări, s-a arătat că, majoritatea copiilor de 13 ani din cele mai multe țări, au fost implicați în comportamente de tip „bullying”, cel puțin, o dată [1, p.15].

Un alt studiu (Nansel, Crayig, Overpeck, Saluja, Ruan 2004) efectuat în 25 de țări (22 din Europa, Israel, SUA și Canada) a arătat că implicarea în bullying variază de la o țară la alta, între 9% -15% dintre tineri. Astfel, numărul copiilor evaluați, ca fiind victime, variază de la 5% în Suedia la 20% în Lituania cu o medie la nivelul țărilor de 11% [1, p.15]

Aproximativ unul din trei elevi în statul Ontario (29%) raportează că a fost hărțuit la școală, conform unui studiu realizat în anul 2011 de către oamenii de știință de la Centrul de Dependență și Sănătate Mintală (CAMH). Elevii care sunt hărțuiți resimt adesea anxietate socială, singurătate, sunt retrași, suferă de afecțiuni fizice și au o stimă de sine scăzută. Aceștia pot dezvolta, de asemenea, fobii, pot dobândi un comportament agresiv sau pot cădea în depresie. Unii studenți absentează de la ore, notele scad simțitor sau aceștia, chiar renunță complet la școală, pentru că au

fost hărțuiți. Copiii și adolescenților care învață să folosească puterea și agresiunea pentru a produce suferință altora nu le mai pasă, la un moment dat, despre diferența dintre bine și rău în general. În cele din urmă, ei pot deveni adulți abuzivi. Prin urmare, este important să fie ajutați să înceteze hărțuirea cât mai devreme posibil [2, p.4].

Semnele care arată că elevul este hărțuit la școală:

- lipsa dorinței de a merge la școală sau acuze că se simte rău în zilele de școală;
- lipsa dorinței de a lua parte la activități sau evenimente sociale alături de alți elevi;
- comportament diferit față de modul cum acționează în mod normal;
- s-ar putea să înceapă brusc să piardă bani sau obiecte personale sau să ajungă acasă cu hainele rupte sau cu bunurile distruse și să ofere explicații care nu au nici o logică;
- adolescenții care sunt hărțuiți, s-ar putea, să înceapă să vorbească despre renunțarea la școală și să nu participe la activitățile care îi implică și pe ceilalți colegi [2, p.5].

Școlile din Ontario (Canada) au reușit să devină sigure și tolerante, contribuind la crearea unui climat școlar pozitiv și a unui mediu sigur de studiu și de predare pentru ca elevii să reușească în activitățile școlare. Strategiile utilizate în acest sens sunt [2, p.11]:

1. **Strategia școlilor privind siguranța.** Această strategie cuprinzătoare include o echipă privind siguranța și toleranța în fiecare școală, resurse școlare, instruire pentru învățători și profesori și un parteneriat cu Serviciul de telefonie de asistență pentru copii (detalii pe: www.ontario.ca/acceptingschools).
2. **Studiu privind climatul școlar destinat părinților.** Acest studiu este disponibil în 22 de limbi (www.edu.gov.on.ca/eng/safeschools/climate.html).
3. **Abordarea privind disciplina în Ontario.** „Disciplina progresivă” implică participarea întregii școli și promovează un climat școlar pozitiv. Permite directorului să aleagă consecințele adecvate pentru a aborda comportamentul școlar necorespunzător. Oferă, de asemenea, elevilor susținere multiplă pentru a promova comportamentul pozitiv. Această politică este explicată în detaliu la www.edu.gov.on.ca/extra/eng/ppm/145.pdf.
4. **Codul de conduită.** Acest ghid pentru codul de conduită din statul Ontario subliniază rolurile și responsabilitățile pentru orice persoană din comunitatea școlară, inclusiv elevii, părinții, personalul școlii și partenerii comunitari (www.edu.gov.on.ca/eng/safeschools/code.html).
5. **Politica statului Ontario privind prevenirea hărțuirii și intervenția în situațiile de hărțuire.** Această politică prezintă în linii generale așteptările din partea conducerii școlii privind dezvoltarea și implementarea politicii de prevenire și intervenție în situațiile de hărțuire (www.edu.gov.on.ca/extra/eng/ppm/144.pdf).
6. **Strategia privind echitatea și educația incluzivă.** Aceasta rezumă modul în care ministerul, conducerea școlilor și școlile susțin echitatea și educația incluzivă în cadrul școlilor din Ontario (www.edu.gov.on.ca/eng/policyfunding/equity.html).
7. **Premiile acordate de primul-ministru pentru școlile tolerante.** Acest premiu recunoaște maxim 10 echipe ale unor școli sigure și tolerante care au efectuat o muncă excepțională și inovativă în crearea unui mediu școlar sigur și tolerant (detalii pe www.edu.gov.on.ca/eng/safeschools/award.html).
8. **Telefon de asistență pentru copii.** Acest serviciu confidențial de consiliere este disponibil 24/7.

Spre deosebire de experiența școlilor din Ontario, cele din RM nu au un regulament care ar stipula penalitățile pentru elevii ce îi agrează / hărțuiesc pe alții. În acest sens, Krivțova S. vine cu următoarele sugestii:

- **Identificarea situațiilor fără a diminua gravitatea lor.** Dacă s-a stabilit în școală că bullying este manifestarea violenței, atunci, chiar și cei neimplicați în situație vor deveni capabili să reacționeze adecvat.
- **Luarea de atitudine.** Devenind martor al bullying-ului, profesorul trebuie să ia o atitudine clară, astfel încât „observatorii” și, în măsura posibilității, agresorul să-și schimbe atitudinea față de cele întâmplate.
- **Discuții cu clasa.** Cazurile de bullying să fie discutate în clasă, astfel va dispărea misterul și va fi mai ușor de soluționat situația conflictuală. Pot fi elaborate în comun reguli contra bullying-ului.
- **Informarea colectivului pedagogic.** Mai ușor le va fi profesorilor să țină situația sub control. În caz de necesitate, se poate de apelat la ajutorul altor instituții de profil.
- **Invitarea părinților la discuții.** Părinții merită să fie informați despre semnele bullying-ului și despre strategiile de intervenție.
- **Dezvoltarea unui program de mentori.** Elevii claselor mai mari pot fi mentori pentru cei mai mici, ajutându-i să dezvolte abilități comunicative pentru depășirea conflictelor.
- **Sanțiuni inevitabile pentru agresori.**

Bibliografie

1. Beldean-Galea, I., Jurcău, N., Studiul calităților psihometrice ale unui chestionar de evaluare a fenomenului „bullying” la elevi, în: Romanian Journal of Applied Psychology, 2010, Vol.12, No.1, 15-20.
2. Hărțuirea - putem ajuta cu toții la încetarea acesteia. Un ghid pentru părinții elevilor din învățământul primar și secundar, Primăvara 2013. Publicat în varianta electronică <http://www.edu.gov.on.ca/eng/multi/romanian/BullyingRO.pdf>
3. Кривцова, С., В., Буллинг и как ему противостоять (prezentare pentru seminar instructiv-metodic).